

(Ενδεικτικές απαντήσεις)

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ
Πλάτων, Πολιτεία 518b-519a

A1. α.

1. Λάθος: ἡ δὲ τοῦ φρονῆσαι παντὸς μᾶλλον θειοτέρου τινὸς τυγχάνει
2. Λάθος: ὑπὸ δὲ τῆς περιαγωγῆς χρήσιμόν τε καὶ ὠφέλιμον καὶ ἄχρηστον αὖ καὶ βλαβερὸν γίνεται.
3. Σωστό: Τοῦτου τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, αὐτοῦ τέχνη ἂν εἴη, τῆς περιαγωγῆς... τοῦτο διαμηχανήσασθαι.
- β.1.** Η λέξη του αρχαίου κειμένου στην οποία αναφέρεται η αντωνυμία **σφεῖς** είναι: «**ἐπαγγελλόμενοι**».
2. Η αντωνυμία **ὧ** αναφέρεται στη λέξη: «**τὸ ὄργανον**».

B1. Η συνηθισμένη στον Πλάτωνα αντίθεση ανάμεσα στο φως και το σκοτάδι λειτουργεί συμβολικά για την αντίθεση παιδείας – απαιδευσίας (έλλειψη παιδείας).

• **εἰς τὸ ὄν και τοῦ ὄντος τὸ φανότατον:** Με τη φράση αυτή ο φιλόσοφος εννοεί ότι μέσω της παιδείας η ψυχή θα καταστεί ικανή να αντέχει να αντικρύζει το ὄν και το πιο φωτεινό από το ὄν, εννοώντας το Ἄγαθόν. Από τον πλούτο των αναφορών του Πλάτωνα στην πολυσήμαντη λέξη ἄγαθόν, πρέπει να έχουμε υπόψη ότι ο φιλόσοφος ταυτίζει το αληθινά υπαρκτό με το αγαθό, ακριβέστερα με την ἰδέα του Αγαθού. Το ὄν είναι το υπαρκτό. Η αναζήτηση του αληθινά υπαρκτού αποτέλεσε εξ αρχῆς για τη φιλοσοφία μέγα ερώτημα, το λεγόμενο οντολογικό ερώτημα: τὸ πάλαι τε καὶ νῦν καὶ αἰεὶ ζητούμενον καὶ αἰεὶ ἀπορούμενον, τί τὸ ὄν (Αριστοτέλης, Μετὰ τὰ φυσικά 1028b2- 4). Αυτό που υπάρχει πραγματικά είναι μόνο οι ἰδέες, ὄχι τα αισθητά. **(βλ. το σχόλιο του σχολικού βιβλίου, φάκελος υλικού σελ. 91)**

• **τῆς περιαγωγῆς:** μεταστροφή. Η λέξη έχει φιλοσοφική βαρύτητα, διότι δείχνει πως η γνώση και η παιδεία, καθώς στρέφεται στον κόσμο, οφείλει να έχει πάντα καθολικό χαρακτήρα και να μην εξαντλείται σε προσέγγιση από μία επιμέρους οπτική γωνία. Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται και η χρήση του δεοντολογικού ρηματικού επιθέτου περιακτέον, το οποίο ὁμως δεν προτρέπει απλῶς σε μια ευρύτερη θέαση ἀλλὰ ἀποβλέπει σε μια μεταστροφή της ψυχῆς ἀπὸ τον κόσμο των αισθήσεων προς τον κόσμο των ἰδεῶν. Πρόκειται, ὅπως και στην περίπτωση της παιδείας, για μια στροφή ὅλης της ὑπαρξῆς προς τον «ἥλιο», προς το αγαθό –για μια ἐπώδυνη πορεία. Λίγο παρακάτω (521d) ο Πλάτων θα ονομάσει την ἀνοδο της ψυχῆς προς το ὄντως ὄν, «μεταστροφή/επιστροφή της ψυχῆς ἀπὸ μια νυχτερινή μέρα στην αληθινή μέρα» –και αυτή είναι η «αληθινή φιλοσοφία» **(βλ. το σχόλιο του σχολικού βιβλίου, φάκελος υλικού σελ. 91)**

Από τα παραπάνω, λοιπόν, εύλογα οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι για τον Σωκράτη η γνώση και η επιστήμη γεννιούνται μέσα στον ἄνθρωπο. Επομένως, η διαδικασία ἀπόκτησής τους, η παιδεία είναι μία εσωτερική, ψυχική διεργασία. Ἐτσι ο ἄνθρωπος θα απομακρυνθεῖ σταδιακά ἀπὸ το πρόσκαιρο γίνεσθαι και θα θεαθεῖ το Ἄγαθόν μέσα ἀπὸ μία ολιστική προσέγγισή του.

B2. Η ἀποψη που διατυπώνει ο Σωκράτης στο χωρίο αυτό είναι η ἀκόλουθη: Η παιδεία δεν ἀποτελεῖ μία διαδικασία με την οποία η επιστήμη, δηλαδή η ὀρθή και τεκμηριωμένη γνώση, εισάγεται ἐξωθεν στην ψυχή του δέκτη της, μολονότι αυτό υποστηρίζουν ὀρισμένοι αυτόκλητοι ἐπαγγελματίες της ἐκπαίδευσης (π.χ. οι σοφιστές). Είναι γνωστή η ἐκ διαμέτρου ἀντίθεση Σωκράτη και σοφιστῶν ἀπέναντι στην παιδεία. Ἄλλωστε ο ἴδιος ο Σωκράτης ποτέ δεν ἀσκήσε ἐπαγγελματικά, οὔτε με ἀμοιβή τη διδασκαλία. Θεωρούσε ὅτι δεν μεταδίδει γνώσεις ἀλλὰ ὅτι ἀπλᾶ βοηθά τον συνομιλητή του να τις ἀνακαλύψει μέσα του. Γι' αυτό και αυτήν την ἔντονα βιωματική γνωστική διαδικασία την ονομάζει συμβολικά ἀνάμνησιν.

Ο φιλόσοφος ἐνισχύει την ἀποψη του με την τετραπλή ἐπανάληψη της πρόθεσης «ἐν» (Φασὶ δὲ που οὐκ ἐνούσης ἐν τῇ ψυχῇ ἐπιστήμης σφεῖς ἐντιθέναί, οἷον τυφλοῖς ὀφθαλμοῖς ὄψιν ἐντιθέντες.) Στόχος του είναι να αισθητοποιήσει τον εσωτερικό-βιωματικό χαρακτήρα της γνώσης. Βέβαια, παρατηρούμε ὅτι προβαίνει και στη χρήση μίας **παρομοίωσης / ἀναλογίας: οἷον τυφλοῖς ὀφθαλμοῖς ὄψιν ἐντιθέντες.** Ὅσοι υποστηρίζουν ὅτι ἔχουν ως ἐπάγγελμά τους την παιδεία, ἰσχυρίζονται πως η γνώση δεν ὑπάρχει μέσα στην ψυχή, ἀλλὰ αυτοὶ την βάζουν, σαν να βάζουν σε τυφλούς την ὄραση. Για τον φιλόσοφο, ὁμως, κάτι τέτοιο δεν συνιστᾶ αληθινή γνώση ἀλλὰ

παραπλάνηση και ψευδαίσθηση της κατοχής της. Όπως, λοιπόν, είναι αδύνατον να «βάλει» κάποιος όραση σε έναν τυφλό, έτσι και οι αυτοαποκαλούμενοι επαγγελματίες της εκπαίδευσης δεν μπορούν να «βάλουν» αληθινή γνώση στην ψυχή ενός ανθρώπου.

B3.

1. α (σελ. σχολικού βιβλίου 33)
2. γ (σελ. σχολικού βιβλίου 35)
3. β (σελ. σχολικού βιβλίου 90)
4. β (σελ. σχολικού βιβλίου 35)
5. γ (σελ. σχολικού βιβλίου 91)

B4. α. φανόν: φάσμα

άνασχέςθαι: **ανακωχή**

περιακτέον: **άξονας**

τετραμμένω: **ανατροπή**

έντιθέντες: **παρακαταθήκη**

άπόλλυσι: **απώλεια**

Οι λέξεις που περισσεύουν είναι: τρυφερός, απόλυση

B4. β. Πολλά ινστιτούτα αδυνατίσματος **επαγγέλλονται** ότι μπορούν να βοηθήσουν στην ταχύτερη απώλεια κιλών, επειδή εκμεταλλεύονται την ανασφάλεια ορισμένων ανθρώπων.

επαγγέλλομαι: υπόσχομαι

Η **επιστήμη** της πληροφορικής εξελίσσεται διαρκώς, γι' αυτό απαιτείται διαρκής κατάρτιση. **επιστήμη: κλάδος/τομέας**

B5. Σύμφωνα με το πλατωνικό κείμενο, ο τελικός σκοπός της παιδείας είναι να επιτρέψει στον άνθρωπο να θεαθεί την απόλυτη αλήθεια (Άγαθόν) και να συνειδητοποιήσει τον ρόλο του Αγαθού στον κόσμο της νόησης, έχοντας αποδεσμευθεί από τον κόσμο της ύλης. Εάν ο άνθρωπος έχει λάβει την ορθή παιδεία μέσω της περιαγωγής, δηλαδή της καθολικής μεταστροφής της ψυχής προς το αληθινά υπαρκτό, τότε και η πορεία του θα προσανατολιστεί σε έναν άξιο τελικό στόχο μέσα στον κόσμο της νόησης. Η φιλοσοφία έχει την ικανότητα να διαφωτίζει και να απελευθερώνει. Η κατανόηση και η γνώση του κόσμου, του ανθρώπου και της κοινωνίας καθώς και η χρήση του ορθού λόγου αποτελούν τις αναγκαίες προϋποθέσεις τόσο για τη ρύθμιση όσο και την καθοδήγηση σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο. Η παιδεία για τον Σωκράτη δεν αποτελεί μία εξωτερική και επιφανειακή αποδέσμευση αλλά μία ουσιαστική μεταστροφή της ανθρώπινης ψυχής. Είναι μία καθολική αλλαγή του ανθρώπου στη σχέση του με τον εαυτό του αλλά και με τον κόσμο.

Μελετώντας, αντίστοιχα, τις απόψεις που διατυπώνει ο Α. Δελμούζος αναφορικά με τον σκοπό της παιδείας, μπορούμε να εντοπίσουμε τις εξής ομοιότητες: Και ο ίδιος τη θεωρεί ως ένα από τα πιο σημαντικά μέσα που μπορούν να ωφελήσουν τον άνθρωπο σε ατομικό αλλά και συλλογικό επίπεδο («Η παιδεία...ατομική και συνολική προκοπή»), υποστηρίζοντας ότι βελτιώνει τη ζωή του ανθρώπου («να κάμη καλύτερη»). Επιπλέον, δίνει έμφαση στον απελευθερωτικό ρόλο της παιδείας, όπως άλλωστε παρατηρήσαμε και στο πλατωνικό κείμενο. Συγκεκριμένα, ο Α. Δελμούζος τονίζει ότι η ψυχή του ανθρώπου μέσω της παιδείας θα απελευθερωθεί («καλλιεργημένη...ηθική... ελεύθερη»), αφού θα έχει αποδεσμευθεί από τα υλικά αγαθά («λυτρώνεται το άτομο από το βάρος της ύλης...ελεύθερο άνθρωπο.»)

Συνεπώς, τόσο για τον Πλάτωνα όσο και για τον Α. Δελμούζο, ο σκοπός της παιδείας θα έχει επιτευχθεί μόνον όταν ο άνθρωπος θα έχει απεγκλωβιστεί από την πρόσδεση στον παραπλανητικό κόσμο των αισθήσεων και, απελευθερωμένος πια, θα μπορέσει να αναχθεί σε μία νοητική θεώρηση του κόσμου. Και αυτό θα συμβεί μέσω της ψυχικής μεταβολής που θα βιώσει με τη βοήθεια της παιδείας.

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ξενοφών, Πόροι V, 11-13, (OXFORD CLASSICAL TEXTS)

Γ1. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Εάν κάποιος με ρωτούσε· Πράγματι (αλήθεια) αν κάποιος αδικεί την πόλη, λες ότι πρέπει και με αυτόν να κάνουμε ειρήνη; Δεν θα το ισχυριζόμουν· αλλά περισσότερο λέω ότι πολύ γρηγορότερα θα τιμωρούσαμε αυτούς, εάν δεν αδικούσαμε κανέναν· διότι δεν θα έχουν κανέναν σύμμαχο.

Γ2. Αντλώντας πληροφορίες από το παραπάνω απόσπασμα, ο Ξενοφώντας υποστηρίζει ότι σε περίοδο ειρήνης η πόλη έχει πολλά οικονομικά οφέλη καθώς παρατηρείται αύξηση των εσόδων της (έν ειρήνη μὲν πάνυ πολλὰ χρήματα εἰς τὴν πόλιν ἀνενεχθέντα). Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγει με βάση τα γεγονότα του παρελθόντος κατά τη διάρκεια ειρήνης στη θαλάσσια περιοχή (ἐπεὶ δὲ εἰρήνη κατὰ θάλατταν γεγένηται, ἠϋξημένας τε τὰς προσόδους). Επιπλέον σε καιρό ειρήνης η πόλη έχει τη δυνατότητα να αξιοποιήσει στο μέγιστο τα έσοδά της και οι πολίτες μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα χρήματα αυτά προς όφελός τους (ταύταις ἔξὸν τοῖς πολίταις χρῆσθαι ὅ τι βούλονται). Αντιθέτως σε περίοδο πολέμου η οικονομική κατάσταση των πόλεων είναι δύσκολη καθώς πρέπει να κατασπαταλήσουν τα έσοδά τους χρησιμοποιώντας τα (μὲν τὸν πόλεμον καὶ τῶν προσόδων πολλὰς ἐκλιπούσας καὶ τὰς εἰσελθούσας εἰς παντοδαπὰ [πολλὰ] καταδαπανηθείσας).

Γ3.α. ἐκλιπούσας: ἐξέλειπες

εἰσελθούσας: εἰσήεις/ εἰσήεισθα

καταδαπανηθείσας: κατεδαπανῶ

β. μᾶλλον: θετικός: μάλα, υπερθετικός: μάλιστα

θαῦτον: θετικός: ταχέως, υπερθετικός: τάχιστα

γ. τίς: τισί(ν)

προσόδους: αἱ πρόσοδοι

πολίταις: ὧ πολῖται

Γ4. α. ἡ εἰρήνην: β' ὄρος σύγκρισης ως υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου «εἶναι»(ετεροπροσωπία) με α' ὄρο τη λέξη «πόλεμον» και συγκριτικό τη λέξη «κερδαλεώτερον»

ταῦτα: υποκείμενο στο ρήμα «ἄν κριθείη», αττική σύνταξη

τῶν προσόδων: ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός, γενική διαιρετική στο «πολλάς»

ἄγειν: τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα «χρή», ετεροπροσωπία

β. ἀνενεχθέντα: κατηγορηματική μετοχή που αναφέρεται στο αντικείμενο του ρήματος «εὑρήσει» («χρήματα»). Η μετοχή είναι κατηγορηματική καθώς το ρήμα εὑρίσκω συντάσσεται με κατηγορηματική μετοχή.

γ. « πῶς ἄν ἄμεινον ταῦτα κριθείη » : δευτερεύουσα ονοματική πλάγια ερωτηματική πρόταση, μερικής άγνοιας, εισάγεται με το ερωτηματικό επίρρημα πῶς και λειτουργεί συντακτικά ως αντικείμενο στο ρήμα της κύριας «οὐκ οἶδα».

«ὡς χρή καὶ πρὸς τοῦτον εἰρήνην ἄγειν»: δευτερεύουσα ονοματική ειδική πρόταση , εισάγεται με τον ειδικό σύνδεσμο ὡς που δηλώνει υποκειμενική κρίση και λειτουργεί συντακτικά ως αντικείμενο στο ρήμα της κύριας «λέγεις».